

דברֵי יִשְׂרָאֵל - א בראשית, שמות טו"ב, יִשְׂרָאֵל בן שמואל אליהו עמוד מס' : 194 הודפס ע"י אוצר החכמה

אלא יש לומר הענין הוא כן, היינו כענין שאמר אא"ז זלוק"ל שהלדיק ר' שמואל קאריזער זלוק"ל נולד במולדה בטבע להיות גנב, ושבר את טבעו ולקח את המדה זו לעבודת הצורא, ולכן כל עבודתו היה בדרך גניבה והלנע לכת עכ"ל. והנה ידוע (ב"צ קי, א) רוב צנים הולכים אחר אחי אס, ולפיכך יעקב ועשו שניהם נולדו בטבע להיות גנבים ורמאים כללן הארמי אחי אס, אלא עשו נשאר בטבעו ויעקב שבר את טבעו.

וזהו שהכתוב מלמדינו באמרו 'לזן הארמי אחי רבקה אס יעקב ועשו', לומר ששניהם נולדו שוים בטבע להיות גנבים ורמאים כמו לזן הארמי אחי אס, אלא עשו נשאר בטבעו והיה יודע ציד לצוד ולרמות את הצריות (לעיל כה, כו וברש"י), ויעקב שבר את טבעו לגמרי והיה איש חס אינו יודע לרמות כלל, אך לקח את צד הגניבה והרמאות לצורך עבודת הצורא, היינו ללמוד תורה בסתר ובגניבה כנ"ל, ולהתגבר על קליפת לזן הארמי, וזהו שאמר אחיו אחי ברמאות כאמור.

ולפי זה יש לפרש עוד ויגנוב יעקב את לזן הארמי על צלי הגיד לו כי צורח הוא, על דרך זה, פירוש 'ויגנוב יעקב את לזן הארמי' היינו שגנב מלזן הארמי קצת רמאות הנלרך לו לעבודת הצורא, היינו 'על צלי הגיד לו כי צורח הוא' לתורה וכנ"ל, ודו"ק.

בלל היוצא מדברינו הנאמרים, שהגניבה של יעקב היה שהיה נחבא אל הכלים והתגנב

ובדרך הרמז יש לומר, ויגנוב יעקב את לזן הארמי על צלי הגיד לו כי צורח הוא, היינו כי צורח הוא לתורה. והענין הוא כן, דכתיב (משלי ו, ל) לא יבזו לגנב כי יגנוב, ופירש רש"י (שם, לה) ורז"ל (מכילתא משפטים מס' דניקין, יג) זה המתגנב מאחר חבירו והולך לבית המדרש ועוסק בתורה סופו שנתמנה עי"ש, והיינו מדת הלנע לכת עם ה' אלקיך ולהיות נחבא אל הכלים.

וזהו הענין הנאמר ביעקב (בר"ר סת, ה) שנטמן בצית עבר, פירוש 'נטמן' היינו שהיה מתגנב והולך לבית המדרש דשם ועבר ועוסק בתורה בדרך הטמנה בהחבא ובגניבה, כאמור בדברינו לעיל בפרשת חיי (עמ' קכג) עי"ש. וכן כל ימיו שהיה בצית לזן היה נחבא אל הכלים, וזהו הענין שאמר (פס' לט) גנבתי יום וגנבתי לילה, היינו התורה שלמד וקיים והגית צו יומם ולילה (יהושע א, ט) היה בדרך גניבה והלנע לכת כאמור. וזהו הפירוש ויגנוב יעקב את לזן הארמי, היינו שכל פעם התגנב מאחר לזן ורך לעסוק בתורה בסתר ובהחבא כנ"ל, וזהו 'על צלי הגיד לו כי צורח הוא' היינו כי צורח הוא לתורה כאמור ודו"ק.

ובזה יוצא מה שאמר יעקב אחיו אחי ברמאות (ב"צ קכג, א) הוצא ברש"י לעיל כט, יב), ולהלן (לעיל כה, כו עי"ש ברש"י) נאמר ויעקב איש חס שאינו יודע לרמות, שלכאורה נראה כסותר. וכן הכתוב בפרשה שלמעלה (כח, ה) וילך אל לזן הארמי אחי רבקה אס יעקב ועשו הוא צריך ביאור, כמו שכתב רש"י ז"ל שם איני יודע מה מלמדנו עי"ש.

מאחר לזן לצרות לתורה צמח, וזהו שאמר לזן ליעקב (פס' כו) למה נחצאת לצרות ותגנוב אותי ולא הגדת לי ואשלחך בשמחה וכו', פי', למה נחצאת לצרות ותגנוב אותי היינו למה היית נחצא אל הכלים לצרות לתורה בהחצא ובגניבה כנ"ל, גם למה נחצאת לצרות היינו לצרות מן הכבוד, ולא הגדת לי היינו לגלות עצמך שאתה תלמיד חכם ועוסק בתורה, ואשלחך בכבוד גדול בשמחה ובשירים בתוף ובכינור כראוי לתלמיד חכם כמון. אבל הנה יעקב אבינו באמת לכך היה נחצא אל הכלים כדי לצרות מן הכבוד כנ"ל, ודו"ק והבן:

ויעקב אבינו העלים והחצא זאת מלזן איך שהוא הולך להתגבר כנגדו עם האמת, רק סבור היה לזן כשם שהוא הולך עם יעקב צרמאות ושקר, כך יעקב הולך להתגבר כנגדו גם כן צרמאות ושקר, ועל זה היה לזן בטות שלא יוכל לו יעקב, כי לזן הוא היה רצון דרמאין כדאיתא במדרש (בר"ר עה, ה), וידע לזן בעצמו שאין רמאי בעולם כמוהו שיוכל לעמוד נגדו, וזאת היא שהיה הרמאות של יעקב שאמר אחי אני צרמאות, היינו מה שרימה את לזן והעלים ממנו שלא ירגיש כלל שהוא הולך להתגבר כנגדו עם האמת והתמימות שעולה על הכל וגובר הכל כנ"ל.

וזהו הפירוש ויגנוב יעקב את לב לזן הארמי על צלי הגיד לו כי צורח הוא, היינו על צלי הגיד לו כי הוא צריח התיכון היינו אמת כנ"ל. וכן זהו הפירוש למה נחצאת לצרות ולא הגדת לי, היינו שלא גלית לי שאתה צריח התיכון היינו אמת כנ"ל, והבן:

או יאמר ויגנוב יעקב את לב לזן הארמי, על פי דברינו הנאמרים לעיל

מאחר לזן לצרות לתורה צמח, וזהו שאמר לזן ליעקב (פס' כו) למה נחצאת לצרות ותגנוב אותי ולא הגדת לי ואשלחך בשמחה וכו', פי', למה נחצאת לצרות ותגנוב אותי היינו למה היית נחצא אל הכלים לצרות לתורה בהחצא ובגניבה כנ"ל, גם למה נחצאת לצרות היינו לצרות מן הכבוד, ולא הגדת לי היינו לגלות עצמך שאתה תלמיד חכם ועוסק בתורה, ואשלחך בכבוד גדול בשמחה ובשירים בתוף ובכינור כראוי לתלמיד חכם כמון. אבל הנה יעקב אבינו באמת לכך היה נחצא אל הכלים כדי לצרות מן הכבוד כנ"ל, ודו"ק והבן:

או יאמר ויגנוב יעקב את לב לזן הארמי על צלי הגיד לו כי צורח הוא על דרך זה. דהנה כתיב (משלי כד, ו) בתחבולות תעשה לך מלחמה, אמנם ההולך באמת ובתמימות אין צריך לבקש תחבולות, כדכתיב (שם י, ט) הולך בתם ילך בטת, כי האמת עולה על כל התחבולות ועם אמת גובר הכל. והנה ידוע (וזה"ק ויאל קסא, א) אמת היינו יעקב איש תם, כמו שנאמר (מייכה ז, כ) תתן אמת ליעקב, גם כידוע (וזה"ק תרומה קעה, ז) יעקב הוא צריח התיכון המצריח מקנה לקנה, והיינו אותיות אמת שהם ראש תוך סוף, ובכח הזה של מדת האמת הולך יעקב אבינו אל לזן הארמי.

ויש לומר זהו הפירוש ויאל יעקב וכו' וילך חרנה, היינו על דרך דאיתא בספרים (אמרי נועם ויאל ד"ה א"י ויאל) בשם המגלה עמוקות, ויאל' נטריקון ויאל' יעקב צ"י

פריה ורציה ולחדוותא דשמעתא וכדומה
כנ"ל, והבן:

ובדרך צחות יש לומר על דרך זה. היינו
כדאיתא צילקוט וארא (קפז) וזה
לשוננו, כתיב (שמות י, ד) כבד לב פרעה, למה
הדבר דומה לארי וחיות ושועל שהיו הולכין
בספינה, וחמור גובה מכס מן הספינה,
אמר להם החמור תנו לי מכס, אמר ליה
השועל לחמור כמה עזין פניך, אתה יודע
שהמלך שבחיות עמנו ואתה תשאל מכס
וכו', אמר הארי קרבו לי הספינה, וינא
וטרפו לחמור, ונתנו לשועל ואמר ליה סדר
לי אצרי של שוטה זה, הלך השועל וסדרן,
ראה לבו נטלו ואכלו, כשבא הארי מנא
אצרי נחמין, אמר ליה לבו של שוטה זה
היכן הוא, אמר ליה אדוני המלך לא היה
לו לב, שאם היה לו לב לא היה נוטל מכס
מן המלך. אף כך פרעה הרשע, אם היה
לו לב לא היה אומר (שמות ה, ז) מי ה'
וכו' עכ"ל עי"ש.

ובן על דרך זה יש לומר כאן, זהו
שנאמר ויגנוב יעקב את לב לבן הארמי ולא
היה לו לב, שאם היה לו לב לא היה רודף
אחר יעקב אצינו, וזהו שנעק לבן מה עשית
ותגנוב את לבבי כאמור, והבן.

ובן כל הרודפים את הנדיקים, הוא
משום שהם חסירי לב כנ"ל. וכן במלחמת
היצר העיקר הוא לאדם שישמור את לבו, שלא
יגנוב היצר הרע ממנו את הלב, וזה שאמרו
רז"ל (ברכות ה, ז) ובלבד שיכוון לבו, היינו
כאמור, ודי למבין:

(עמ' קסו) אשר מפיתוי והסתת היצר בהתגלות
בדמות יצר הרע מזה לא פחד יעקב, כי כבר
היה בטוח על זה בהצטחת הקב"ה ושמרתיך
וכו', רק מזה פחד לבו מקליפת לבן הארמי
שהוא מסטרא דיצר הרע הבא ברמאות
בדמות יצר טוב ולדמות על מעשה רע שהיא
טוב עי"ש.

ומה עשה יעקב, ויגנוב יעקב את לב לבן
הארמי, פי', נטל ממנו כח הזה של פיתוי
היצר ברמאות בדמות יצר טוב, רק אם יבא
אליו יבא בהתגלות בדמות יצר הרע, ועל זה
כבר היה בטוח בהצטחת הקב"ה שלא יוכל
לו כנ"ל, והבן:

או יאמר על פי המבואר בזוהר הק' שאין
יצר הרע בטל מן העולם, אף על פי
שכולו לא נמנא קצתו נמנא, ולעמיד לבא יהיה
נקרא 'לבן', לא 'מנוול' כבראשונה, אלא כמאן
דסמי מנוולו, לבן למאי אנטריך לפריה ורציה,
הדא הוא דכתיב (יחזקאל לו, כו) ונתתי לכם לב
בשר, לב להוציא בשר, ולחדוותא דשמעתא
וכו', עיין שם באיזה מקומות מפוזרים,
במדרש הנעלם (חיי קבת, ז) ופרשת תולדות
(קלו, א; קלת, א). וכן גם כן הנה ידוע
אומרים ז"ל במדרש (קה"ר ג, יא) 'והנה טוב'
(לעיל א, לא) זה יצר טוב, 'מאוד' זה יצר הרע,
שאלולי יצר הרע לא בנה בית ולא נשא אשה
ולא נשא ונתן עי"ש.

זהו הפירוש ויגנוב יעקב את לב לבן
הארמי, 'לב לבן' דייקא, היינו שגנב מן
היצר הרע את הקצת הזה הטוב אשר יהיה
נקרא לעמיד לבא 'לבן' כנ"ל, וגנב זאת
מאתו לצורך מנוה הנערך לו לאדם, למנוה

לא צרמאות, זהו שמסיים 'למה גנבת' וכו',
ודי למצין.

ועל דרך זה יש לומר, זהו שמרומז
ותאמר אל אציה אל יחר צעיני אדני כי לא
אוכל לקום מפניך כי דרך נשים לי (פס'
לה), פי', דידוע רחל אמנו היא שעומדת
לעזרה לצניה בגלות, כמו שנאמר (ירמיה לא,
יד) רחל מצבה על צניה, והקצ"ה מקבל את
דבריה כפירוש רש"י בפרשת ויחי (מס', ז)
ע"ש. זהו שהמליצה צעד ישראל עייפי
הגלות קטני הדעת כנשים, מחמת העניות
שמעביר על דעת קונו כנ"ל, ותאמר אל
אציה' היינו לאציה שבשמים, 'אל יחר צעיני
אדני כי לא אוכל לקום' היינו שלא נוכל
לקיים התורה ומצוות כראוי, 'כי דרך נשים
לי' היינו קטני דעת בחינת נשים כאמור,
ודי למצין:

ויובח אמש (ד"א, מב). שמעתי מחותני החסיד
המפורסם מו"ה חיים שאול ז"ל
שאמר בשם רבותיו זי"ע, פירוש 'ויובח אמש'
היינו היום אתמול יוכיח אותך, היינו בכל יום
לשוב בתשובה על היום אתמול שאול בלא
כלום, ודי למצין:

ובל אשר אתה רואה לי הוא (ד"א, מב).
אמר אא"ז זלוק"ל, פירוש 'וכל אשר
אתה רואה' מלשון רואה אני את דברי אדמון
(כמוצות קט, א), ור"ל וכל אשר אתה רואה לי
הוא, פי', כל מה שאדם מסגל מצות ומעשים
טובים והם נראין וטובים צעיניו והוא רואה
וידוע בעצמו שהוא עובד השם, אומר הצעל
דבר 'לי הוא' זה העבדות שלי הוא. וזה

ועתה הלך הלכת כי נכסוף נכספתה
לבית אביך למה גנבת וכו' (ד"א,
ה). יש לרמוז היינו כדאיחא בזוהר הק' (נח
סט, ג) בשוא גליו אתה תשבחם (תהלים פט,
י), שבחא הוא לון וכו', מכאן כל מאן
דכסיף לאסתכלא ולמנדע אף על גב דלא
יכול שבחא איהו דיליה וכלא משבחין ליה
ע"ש. והענין הזה הוא עתה בעקבותא
דמשיחא, קטני הדעת וגדולי הטרודות צעוני
ודוחק שמעביר על דעת קונו (עירוץ מא, ג),
דלא יכלו לאסתכלא ולמנדע, אמנם אף על
פי כן אם על כל פנים יש לו תשוקה ורצון
לאציו שבשמים והוא כסיף למנדע, אף על
גב דלא יכול שבחא איהו דיליה וכלא משבחין
ליה כנ"ל.

והיינו כדאיחא צרמוזי תורה מהרבי ר'
בער זלוק"ל, והקיצור זה לשונו, ורוח הקודש
גילה לנו אם יהיה זמן זה שיהיה חשק גדול
לצני אדם לידע את השם ולדבק בו, אז ירצה
החשק הזה כעולה וכלל הכוונות ואז יהיה
הגאולה צ"א, וזהו כי צי חשק ואפלטיו וכו'
עד וארואהו בישועתי (תהלים נא, יד-טז), הכל
בשביל החשק, עיין שם בפרשת תשא (בסופו
ד"ה כי לא יראני).

וזהו שרמוז הכתוב, 'ועתה' היינו עכשיו
בעקבותא דמשיחא כנ"ל, הלך הלכת כי
נכסוף נכספתה לצית אציק, היינו בזה שאתה
'נכסוף נכספתה לצית אציק' שבשמים
לאסתכלא ולמנדע, אף על גב דלא יכול,
אתה נקרא הולך בדרכי ה', וירצה החשק
הזה כעולה וכלל הכוונות כנ"ל. אף על כל
פנים צריך שיהיה התשוקה והחשק באמת

שאמר (איז י, ד) אס כראות אנוש תראה, פי', 'אס כראות אנוש' היינו מה שאנוש רואה ומרגיש מעבודתו כנ"ל, כלום אתה יכול לראותו. ואמר שהרב הקדוש הר' שמואל קאריווער ז"ק"ל אמר, כל מה שהאדם רואה למטה אין רואין אותו למעלה, והיינו כאמור, ודי למצין.

עוד אמר אא"ז ז"ק"ל על דרך זה. שלבן הרשע עוד היה מתנשא בעלמו ואמר ליעקב 'וכל אשר אתה רואה' היינו מה שאתה בעל רוח הקודש מדרגת 'רואה', 'לי הוא' כל זה השגת ממני ומאתי:

ויאמר יעקב לאחיו לקטו אבנים וכו' ויאבדו שם (דא, מז). ופירש רש"י לאחיו הם בניו וכו'. צעת שהיה הצדיק הקדוש ממאגעלניצע ז"ק"ל אלל אא"ז ז"ק"ל, עשה סעודה גדולה עבורו, ובני אא"ז ז"ל היינו אאמו"ר ז"ק"ל ואחיו הם היו המשמשים בסעודה כנהוג אללו. תמה הרב הצדיק ממאגעלניצע על זה, אמר אא"ז ז"ל תורה הוא, ואמר יעקב לאחיו לקטו אבנים וכו' ופירש רש"י הם בניו וכו'.

עוד שא"ל אותו, היות שהיה אז רינון גדול על היין ולא שמו יין בסעודה, שאל אותו הרב הצדיק ממאגעלניצע איך עושה קידוש על יין, השיב לו אא"ז ז"ק"ל שלוחי מלואה אינן ניזוקין (פסחים ט, ז), אמר לו הלא היכא דשכיח הזיקא שאני, השיב לו הלא לא אמרו (סו) 'היכא דשכיח הזיקא לא', שהיה

משמע היכא דשכיח הזיקא לא יעשה, אלא אמרו 'היכא דשכיח הזיקא שאני', היינו היכא דשכיח הזיקא צריך לעשות את המלואה באופן אחר הנאות לטוב ובשלימות יותר, ובזה ינצל מהחשש, והבן:

יגר שהדותא (דא, מז). יש לפרש 'יגר' לשון מורא, מלשון ויגר מואב (במדבר כב, ג), והיינו יראת ה', ויראת ה' היא העדות צין יעקב ולבן, היינו צין האמת והסקר, שאם החכמה הוא עם יראת ה' היא חכמת אמת ומתקיים, וכלל יראה היא סקר ואין מתקיים, כמו שאמרו (אבות פ"ג מ"ז) אס אין יראה אין חכמה, ודי למצין:

יצא ה' ביני ובינך כי נסתר איש מרעהו (דא, מז). יש לומר על פי המבואר דדברינו בכללים (אות י עמ' שנט) צסס אאמו"ר ז"ק"ל, יהי רצון שיהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם וכו', תדע כשאדם עובר עבירה אומר שלא יראני אדם (ברכות כח, ז), פירוש 'מורא שמים' היינו תורה ומצוות, ו'בשר ודם' היינו תאות לבו, וכמו בתאות לבו כשעובר עבירה מתחבא עלמו בסתר שלא יראנו אדם, כך במורא שמים היינו בתורה ומצוות יהיה נחבא אל הכלים בסתר שלא יראנו אדם עי"ש.

זהו הפירוש ינף ה' ציני וצינך כי נסתר איש מרעהו, פי', ההבדל שציני וצינך הוא 'כי נסתר איש מרעהו', היינו לבן הסתיר חטאיו שלא יראנו אדם, ויעקב הסתיר נדקותיו שלא יראנו אדם כנ"ל, ודו"ק:

